

Matt a világbajnoknak

Botrány a sakk világában

● Szappanoperához hasonlítható a sakktörténelem egyik legbizarrabb esete, amely nemrégiben kapott szárnyra a médiában. Szakértők és laikusok két táborra szakadtak, az igazság talán sosem derül ki.

NÁNÓ CSABA

Egy 19 éves amerikai srác, bizonyos Hans Niemann szeptember elején egy Saint Louisban rendezett tornán meglepetésre legyőzte a világbajnok Magnus Carlsent. A tény már önmagában is meglepő, ám ezzel a történet itt korántsem ért végét: a parti után a világlétső arra célozgatott, hogy a világranglista 40. helyén álló fiatal játékos csalással érte el az eredményeit. A legtöbb cikkben rezgő análgöngyökről írtak, amelyek kereszttül a külső segítség az internetes közvetítést figyelve és a játszmát számítógéppel elemezve morzejelek segítségével üzeni meg, hogy Niemann melyik bábuval hova lépjen.

Érdekes, hogy Magnus Carlsen a történet elején közvetlenül nem vádolta csalással ellenfelét: „Az egész pályán való fejlődése szokatlan volt, és a Sinquefeld Kupán játszott meccsünk során az volt a benyomásom, hogy a kritikus helyzetekben nem volt feszült, vagy nem is koncentrált teljes mértékben a játékra, miközben úgy játszott túl engem, amire szerintem csak kevés játékos képes. Ez a meccs hozzájárult ahhoz, hogy megváltozzon a szemléletem” – mondta a világbajnok a meccs után, amelyen a fiatal amerikai megszakította az 53 meccsen át tartó veretlenségi sorozatát. A nemzetközi sakk szövetség (FIDE) csalásfigyelőszakértője gyorsjelentésében nem talált gyanús körülményt a szóban forgó játszmában, de a FIDE alapvizsgálatot ígért.

Két tábor

A rendkívüli eset a sportág szakértőit is két táborra osztotta, a vélemények megoszlanak. A korábbi világbajnok sakkozó, Anatoli Karpov szerint „gyanús” volt a 19 éves amerikai Niemann rohamos előretörése a világranglistán, bár azt is hozzátette, szerinte megérdemelten nyert a vb-címvédő Magnus Carlsen ellen. Más szakértők egyből kizárták az abszurd forgatókönyvet, még azt is, hogy Niemann egyáltalán csalt.

A csalás tényét kicsit árnyalja, hogy a versenyen minden játékost átvizsgálják egy fémdetektorral, és később is többször ellenőrzik őket, így szinte lehetetlen bármit is elrejtetni bárhova. Egyes szakírók szerint Niemann azért nyert, mert ráérezhetett Carlson taktikájára, vagy tippet kapott valakitől a norvég nyitásáról, így felkészültebben vághatott neki a mérkőzésnek.

Az egyik amerikai sportcsatornának adott interjújában Niemann bevallotta, hogy 12 évesen valóban

használt számítógépes segítséget online versenyeken, de azt elutasította, hogy professzionális szinten bármikor is tisztességtelenül játszott volna. Ezzel szemben a chess.com egy 72 oldalas jelentést hozott nyilvánosságra, amiben leírta, hogy amúgy Niemann több mint 100 partin csalhatott, és nemcsak gyerekként, hanem még az elmúlt néhány évben is.

A norvég világbajnok egyébként óvatosan fogalmaz, azt mondja, ez „csak egy megérzés, hogy valami nincs teljesen rendben”. Sokak szerint ez igazságtalan az ifjú amerikai sakkozóval szemben, aki viszont azt állítja, hogy hihetetlen fejlődése a napi tízórás tanulásnak köszönhető.

válasza egy határozott igen. „A versenyek minden változatában előfordult már csalás mind online, mind a klasszikus, szemtől szembeni hagyományos viadalokon. A régebben még postai levelezéssel, ma már azt is online játszott, úgynevezett levelezési sakkversenyeket nem is sorolom ide – itt egy játszma lefolyása akár több hónapig is eltarthat, magasabb szinten játszva igencsak alapos elemzési munkát jelentve. Ezekben a versenyekben már nagyon régóta »kentaurok« sakk zajlik, azaz a korábban teljesen elfogadott klasszikus könyvek, adatbázisok, enciklopédiák használata mellett a számítógépen futtatott úgynevezett »engine-ek« használata is minden-

minden lépésnél azt választják, vagy sokszor a rangsor szerint sem az ajánlott legjobb lépést teszik meg, hisz egy humán játékos legyőzéséhez legtöbbször nincs szükség a legjobb lépésre. Így próbálják elkerülni az online versenyeken alkalmazott csalásdetektor algoritmusok által való lelepleződést. Már ahol van ilyen, és kérdés, hogy mennyire jól működik” – vélekedik Marton-Bardocz.

A sakkozó elmondta, a klasszikus, szemtől szembeni, asztalnál, táblán játszott versenyeken is többször lelepleztek már le csalókat: „érdekes módon nemcsak a számítógépes sakkprogramok elterjedése után, hanem még azelőtt is volt rá eset. Sima csalás, amikor a játszma közben valamelyik játékos valakivel megtárgyalja a kialakult állást, de személyes tapasztalatként éltem meg olyat is, hogy a WC-n elrejtett

játékosok, sőt olyan is van, hogy a játszmák online közvetítése egy bizonyos időeltolódással kerül a nyilvánosság elé, így próbálva kifogni a csalók segítőin is” – meséli Marton-Bardocz Sándor.

Kamu lenne?

Ami a konkrét esetet illeti, Marton-Bardocz szerint az análgöngyös sztori inkább bombasztikus clickbait, és ezt talán Elon Musk hintette el egy tweet üzenetében. „Amúgy Niemann azóta részt vett az amerikai bajnokságon, ahol mondhatni az értékpontszámához (Élő-pont) viszonyítva teljesen elfogadható szinten teljesített, tehát vagy itt is tovább tudott csapni – ennek igencsak kicsi a valószínűsége –, vagy akkor sem csalt, amikor Carlsent legyőzte. Mivel nem erősíti a médiacirkuszt, nincs

Magnus Carlsen és Hans Niemann ominózus szeptemberi csatája megrengette a sakk világát

FORRÁS: FACEBOOK/GRAND CHESS TOUR

Szigorú szabályok

Ahhoz, hogy jobban megértsük, mi történik az elme sportjának világában, egy hivatásos sakkozóhoz fordultunk segítségért. A kolozsvári Marton-Bardocz Sándor hivatalos versenyeken már csak ritkán szerepel, évtizedek óta levelezési sakkra összpontosítva, számtalan versenyen több díjat nyert, köztük az annak idején román kupának megfelelő XIII. Faragó Pál versenyen is. Ugyanakkor ő rendezte a Kolozsvári Magyar Napokon a szimultánokat, és mint a sportág régi úzóje, képből van a versenysakkot érintő témákkal. Kérdésünkre, hogy lehetséges-e csálni a sakkban, Marton-Bardocz

napos. Hogy ez csalás-e vagy sem, más kérdés, ugyanis ha nem tiltott és mindenki használhatja, akkor itt már fordított a helyzet, és inkább az számít, hogy az emberi beavatkozás a gép számításába milyen minőségű tud lenni, hisz ez döntheti el egy játszma kimenetelét” – magyarázza szakértőnk.

Ami a lényegét illeti, szerinte kiemelkedik az online versenyeken észlelt (vagy sem) csalások megjelenése. Itt minden bizonnyal sok esetben napi szinten zajlik számítógép tiltott használata, aztán az illető vagy lebukik, vagy sem. „A nagyon rafinált csalók kifinomult módon használják a számítógép által javasolt lépéseket, tehát nem

könyvből inspirálódtak az ellenfél.” Ő is megerősítette lapunknak, hogy a szabályzat igen szigorú, egy játékos számára szinte lehetetlen feladat bármilyen segédeszköz elrejtése. „Manapság természetesen minden hivatalos versenyen a versenyszabályzat konkrétan kimondja, hogy többek között minden elektronikus eszköz használata tilos, legyen az okostelefon, okosóra vagy bármilyen más, üzenetek fogadására alkalmas szerkezet. Ennek ellenére buktak már le úgy csalók, hogy cipőbe beépített szerkezetet használtak. A komolyabb tornákon mára rendkívül szigorú, reptereken alkalmazotthoz hasonló beléptető szűrősen mennek át a

kiemelve, hogy abban a játszmában – minden sakkelemzés szerint – Carlsen csapnivalóan játszott, tehát nem lett volna rendkívüli, hogy bárkitől, aki a 2700-as szint közelébe rangsorolt játékos, kikaphatott volna” – vélekedett a hivatásos sakkozó.

Akár hiteles a világot körbejárt eset, akár nem, a sportág történetéből tudjuk, hogy a versenyzők itt is bevetettek már mindenféle trükköt a győzelem érdekében. A sportban, akárcsak a bűnözés világában, a csalók mindig egy lépéssel a tudomány előtt járnak. Az igazságot egyelőre nem tudjuk, de szomorú, hogy sportszerűségét illetően már a sakkban is kétségek merülnek fel.